

Reykjavík, 12. nóvember 2020

Orkustofnun
os@os.is
Orkugarði
Grensásvegi 9
108 Reykjavík

Athugasemdir Norðuráls við kerfisáætlun Landsnets 2020-2029

Inngangur og samantekt

Norðurál þakkar Orkustofnun fyrir tækifæri til að koma með athugasemdir við kerfisáætlun Landsnets. Jákvætt skref hefur verið tekið í átt til meira gagnsæis í framsetningu forsenda og útreikninga og höfum við hvatt Landsnet til að halda áfram í þessa átt, t.d. með birtingu upplýsinga um hvernig kostnaður við hverja framkvæmd í framkvæmdaáætlun skiptist milli dreifiveitna og stórnotenda.

Enn á ný vekja spár um umtalsverðar gjaldskrárhækkningar verulegum áhyggjum. Um 80% af notkun rafmagns á Íslandi er nýtt til framleiðslu í orkufrekum iðnaði¹ fyrir erlenda markaði og samkeppnisfær flutningskostnaður raforku er einn af lykilþáttum í samkeppnisfærni þessara fyrirtækja. Flutningskostnaður þarf nauðsynlega að lækka til að Ísland verði ekki með öllu ósamkeppnishæft.

Norðurál vill hvetja Landsnet til að líta til helstu samkeppnislanda orkufreks iðnaðar sem keppa við íslenskan iðnað og greina flutningskostnað þeirra. Noregur og Kanada eru nærtæk dæmi. Flutningskostnaður á Íslandi er langtum hærri en í þessum löndum og skaðar það samkeppnisstöðu Íslands. Orkustofnun þarf að beita sér fyrir því að breytingar verði gerðar til lækkunar á vegnum fjármagnskostnaði Landsnets og stöðugt stækkandi eignastofni Landsnets sem stórnotendur greiða fyrir.

Í ljósi þverrandi samkeppnisstöðu fyrirtækja á Íslandi, sem sést hvað best á því að raforkunotkun orkusækis iðnaðar hefur lækkað um 5,5% frá því í október 2018², er nauðsynlegt að Orkustofnun biðji Raforkuhóp Orkusparnefndar að bæta við sviðsmynd fyrir þann möguleika að einn af núverandi stórnotendum hætti rekstri til frambúðar. Það yrði stórt áfall fyrir tekjuöflun Landsnets og nauðsynlegt að íhuga vel hvernig væri best að takast á við það án þess að koma af stað hrinu gjaldþrota stórnotenda.

Allar niðurstöður kerfisáætlunar byggja á Raforkuspá og verður því kerfisáætlun aldrei betri en gæði hennar. Þar eru tækifæri til betrubóta í tíðni og umfangi upplýsingaöflunar og að gera einnig spá um raforkuframboð.

¹ Raforkuspá Orkustofnunar 2019-2050

² Gagnabanki Landsnets: Flutt orka í kerfi Landsnets

Samstarf er mikilvægur þáttur í að láta flutningskerfið þjónusta notendur vel með hagkvæmum hætti. Leitast á við að fá stærstu notendur, og þar með stærstu greiðendur kerfisins, að borðinu við öll stærri verkefni.

Athugasemdir

Hækkun gjaldskrár stórnotenda um 10%-30% er grafalvarleg þróun

Mynd 5-3 sýnir áætlaða gjaldskrárþróun fyrir stórnotendur undir mismunandi sviðsmyndum. Hver svo sem staða núverandi gjaldskrár er í sögulegu samhengi breytir það ekki því að Ísland er engan veginn samkeppnishæft eins og er þegar kemur að flutningskostnaði. Það að sjá fram á 10%-30% hækkun á gjaldskrá yfir næstu 10 ár gerir Ísland einfaldlega enn ósamkeppnishæfara að þessu leyti en það nú þegar er og mun hafa mikil neikvæð áhrif á iðnað í þessu landi.

Kerfisáætlun ætti að innihalda samanburð á áhrifum á flutningskostnað undir mismunandi sviðsmyndum við okkar helstu samkeppnisaðila til að hægt sé að meta betur áhrif kerfisáætlunar í stærra samhengi.

Landsnet hefur það markmið að hækka ekki gjaldskrá til lengri tíma en háleitara markmið væri að lækka flutningskostnað og gera hann samkeppnishæfan við Noreg og Kanada.

Framkvæmdaáætlun ætti að sýna áhrif á eignastofn Landsnets

Til að auka gagnsæi ætti Framkvæmdaáætlun að sýna hvernig kostnaður við hverja framkvæmd mun skiptast í eignastofni Landsnets á milli dreifiveitna og stórnotenda. Ef Landsnet kys að birta þessar upplýsingar ekki þá ætti Orkustofnun að sjá um að birta þær ásamt núverandi stöðu eignastofns og skiptingu hverju sinni. Aukið gagnsæi er nauðsynlegt ef halda á hagaðilum upplýstum og gera umræður og aðhald skilvirkari.

Framkvæmdir í undirbúningi þurfa aðhald frá raunverulegum greiðendum

Norðurál hefur áhyggjur af því að það sé of langt bil á milli framkvæmdaáætlunar og verkefnaráða varðandi stærri verkefni, þannig að erfitt sé fyrir almenna hagsmunaaðila að hafa áhrif á og beita sér í yfirferð á hverju verkefni fyrir sig áður en það fer á borð verkefnaráða þar sem þátttaka er takmörkuð. Þetta á sérstaklega við um aðhald varðandi kostnað verkefna. Fulltrúar stærstu raforkunotenda myndu nýtast vel í þessu þar sem þeir eiga mikla fjárhagslega hagsmuni undir og hafa mikilvæga þekkingu sem nýtist við útfærslu og ákvarðanatöku.

Hlutfallsleg afhendingargeta

Hér virðist sem að fylgni milli hlutfallslegrar afhendingargetu og launahækkana sé notuð til þess að gefa í skyn að aukin hlutfallsleg afhendingargeta leiði af sé launahækkanir (sem er notað sem mælieining fyrir hagvöxt). Ekkert í greiningunni gefur til kynna að þannig sé sambandi þessara breytna háttáð. Ef áhugi er á slíkri greiningu þá þyrfti að líta á mun fleiri breytur, t.d. aðra mælikvarða afhendingargetu eins og rafmagnsleysi, svo ekki sé minnst á þætti eins og breytingum á stærð kvóta á viðkomandi stað, til að fá betri hugmynd um hvað það er sem hefur áhrif á launahækkanir og hversu stóran hlut hlutfallsleg afhendingargeta leikur. Fróðlegt væri að vita hvort að dæmi sé um að hlutfallsleg afhendingargeta hafi verið minni en 1, hún síðan aukin án þess að notkun aukist og við það hækki laun. Einnig væri hjálplegt að sýna graf fyrir valdar staðsetningar þar

sem á x-ási væru t.d. síðustu 30 ár, á y-ási vinstra megin væri hlutfallsleg afhendingargeta og á y-ási hægra megin væru launahækkanir. Þetta gæfi mun betri hugmynd um hvernig samband þessara breytna þróast yfir lengri tíma.

Ákall eftir gögnum sem styðja mat á núverandi aflgetu og nauðsyn þess að halda kostnaði í lágmarki

Núverandi afhendingargeta á flestum afhendingarstöðum Landsnets er metin vera fullnýtt og að ekki sé hægt að auka afl að neinu leyti.³ Hins vegar er erfitt að sjá hvort afhendingargeta er allt að 10 MW á einhverjum stöðum þar sem sá flokkur er ekki sýndur fyrir meginflutningskerfið, hins vegar er hann sýndur fyrir svæðisbundnu kerfin. Það væri til bóta að sýna þennan flokk líka fyrir meginflutningskerfið. Gott væri að fá nánari upplýsingar um hvað háir hverri staðsetningu þannig að hægt sé að fá betri hugmynd um hvort það séu flöskuhálsar, sniðmörk, spennuvandamál eða annað sem takmarka aukningu á aflgetu. Norðurál fagnar að Landsnet hefur sagst ætla að „taka til athugunar að auðkenna ástæðu flutningstakmörkunar á myndum sem sýna afhendingargetu.“

Norðurál fagnar einnig að Landsnet hyggst fara í framkvæmdir á Klafastöðum til að tryggja öryggi afhendingar og auka áreiðanleika afhendingar til Grundartanga. Samtímis er þó mikilvægt að halda kostnaði í lágmarki og er Norðurál t.d. tilbúið að halda áfram á þeirri braut að aðstoða Landsnet við stöðugleikastýringu flutningskerfisins.

Ómögulegt að raforkueftirspurn sé mætt með ótakmörkuðu framboði

Norðurál ítrekar að það er stór galli að Raforkuspá og sviðsmyndirnar séu einungis byggðar á áætlaðri raforkueftirspurn án tillits til framboðs. Þetta setur Landsnet í þá erfiðu stöðu að áætla upp á sitt einsdæmi hvar og hversu mikil raforkuframleiðsla verður til að mæta væntri eftirspurn. Eðlilegt væri að Orkustofnun sinni því hlutverki og leggjum við því til að Raforkuhópi verði framvegis einnig falið að útbúa framboðsspá sem tekur tillit til stefnu stjórnvalda og markaðsaðstæðna. Þá er nauðsynlegt að finna út úr því hvar smáar sem stærri virkjanir geti leyst staðbundinn vanda.

Undirliggjandi gögn þarfnast úrbóta

Það er óásættanlegt að kerfisáætlun sé byggð á ófullnægjandi upplýsingum eins og í tilviki gagna úr Raforkuspá og kostnaði við rekstrartruflanir. Nauðsynlegt er að uppfæra þessi undirliggjandi gögn með upplýsingum frá notendum a.m.k. annað hvert ár.

Líta á til stefnu stjórnvalda við lagningu jarðstrengja, ekki tæknilegs hámarks

Norðurál hvetur Landsnet til þess að leggja ávallt áherslu á að greiningar á áhrifum tæknilegs hámarks nýtingar jarðstrengja eru einungis til upplýsingar og samanburðar, ekki stuðningur við notkun jarðstrengja sem því nemur. Jarðstrengir hafa sína kosti og galla og henta stundum betur en loftlínur. Alltaf á að gæta hófs og vanda valið þegar kemur að notkun jarðstrengja. Þar skal stefna stjórnvalda höfð að leiðarljósi þar sem hún er líklegust til að skapa mesta sátt. Einn helsti ókostur jarðstrengja er langur viðhaldstími sem getur haft mikla röskun á starfsemi fyrirtækja, svo sem gagnavera og álvera, sem treysta á nær stöðuga afhendingu raforku.

³ Kerfisáætlun Landsnets 2020-2029, <https://www.landsnet.is/um-okkur/utgafa-og-samskipti/kerfisaetlun/langtimaasetlun/flutningsgeta-og-afhendingaroryggi-flutningskerfisins/>

Vægi matsþátta

Tafla 4-5 sýnir vægi matsþátta sem liggja til grundvallar markmiðum sem notuð eru til að bera saman valkostina. Norðurál hefur þakkað Landsneti fyrir þessar hjálplegu upplýsingar en einnig hvatt til þess að meira verði fjallað um hvernig vægi hvers matsþátta var ákvarðað til að auka gagnsæi.

Virðingarfyllt,
Guðrún Halla Finnsdóttir
verkefnastjóri viðskiptaþróunar
f.h. Norðuráls
GudrunHalla@nordural.is
696-9556